[2024] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 20 : 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 376

ਅਲਾਉਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਅਸਾਮ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2021 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1637)

03 ਮਈ 2024

[ਅਭੈ ਐਸ. ਓਕਾ* ਅਤੇ ਉੱਜਲ ਭੂਯਨ, ਜੇਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਮਾਮਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। 302/149 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਜਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਹੈੱਡਨੋਟਸ

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860-ਐਸ.ਐਸ. 302/149- ਕਤਲ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੀੜਤ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ 302/149 - ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਜੋ ਕਿ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਅਤੇ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਿਆਨ:

ਫੈਸਲਾ: ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ - ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਕਮੀ ਨੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਦੂਜੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਪਦਾਰਥਕ ਹਿੱਸਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੁੱਲ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਸੀ - ਐਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਅਖੌਤੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਹੈ - ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ-ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ - ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1973 ਐਸਐਸ.161, 162 ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 1973 ਐਸਐਸ.161, 162 ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ -1415, [ਪਾਰਾ 5, 12-18]

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੋਡ, 1973-ਐਸਐਸ. 161, 162, 164-ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872-ਐਸ. 145-ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ, ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਜਦੋਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ:

ਫੈਸਲਾ: ਜਦੋਂ ਗਵਾਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ - ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਇਸਤਗਾਸਾ ਗਵਾਹ ਜਿਸਦਾ ਬਿਆਨ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ 161 (1) ਜਾਂ ਐਸ.164 ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਇੱਕ 161 (1) ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ - ਓ. ਜੇਕਰ ਗਵਾਹ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਸ.162 ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਭੁੱਲ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਰ ਭੁੱਲ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰੇ। 162-ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਸ.162 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਜਿਰਾਹ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ 145 ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਸ ਲੋੜ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਹੈ - ਇਹ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਵਾਹ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭੌਤਿਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਭੌਤਿਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਕੀ ਇੱਕ ਭੁੱਲ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਾ 7-9]

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860-ਐਸ.ਐਸ. 141, 149-ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ - ਜਦੋਂ:

ਫੈਸਲਾ: ਐਸ. 141 ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ 149, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਐੱਸ. 149, ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਪੰਜ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 302 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਐੱਸ. 149 ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਹੋਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ - ਇਸ ਲਈ, ਐਸ.141 ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ 302 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਐੱਸ. 149. [ਪਰਾ 4]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. [1959] ਸਪਲਾਈ. 2 ਐਸਸੀਆਰ 875- 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973; ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872; ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860.

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਸਬੂਤ; ਭੁੱਲ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ; ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਮਨੋਰਥ; ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਕਮੀ; ਗਵਾਹ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ; ਕਤਲ ਦਾ ਜੁਰਮ; ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ; ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ; ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਐਸਐਸ.161, 162, 164; ਐੱਸ. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ 145; ਐਸਐਸ 141 ਅਤੇ 149 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.

ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2021 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.1637

2019 ਦੇ ਸੀਆਰਐਲਏ ਨੰਬਰ 205 ਵਿੱਚ ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 13.09.2021 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਸਿਧਾਰਥ ਦਵੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਫਾਰੂਖ ਰਸ਼ੀਦ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਮਤੀਬੇਨ ਏਓ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਏਖਲਾਖ ਆਲਮ, ਸਰਾਜ ਅਹਿਮਦ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੇਸ਼ਮਾ ਬਾਈ ਭੁੱਕਿਆ, ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਐਡਵ. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਨਲਿਨ ਕੋਹਲੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਏ.ਏ.ਜੀ., ਅੰਸ਼ੁਲ ਮਲਿਕ, ਸਾਰਥਕ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼ੁਵੋਦੀਪ ਰਾਏ, ਪ੍ਰਵੀਰ ਚੌਧਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਲਿਨੀ ਪੋਡੂਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਬੀਤਾ ਸੰਤ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਹਾਰਿਕਾ ਦਿਵੇਦੀ, ਵੈਭਵ ਤਿਵਾਰੀ, ਰੀਪਕ ਕਾਂਸਲ, ਸੁਰੇਂਦਰ ਤਿਆਗੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਨਵੇਸ਼ਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਨਿਕਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਨਿਕਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ੁਭੋਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵ. ਸ਼ਰਮਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਅਲਾਉਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਹੁਕਮ

ਨਿਰਣਾ

ਅਭੈ ਐਸ ਓਕਾ, ਜੇ.

ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲੂ

1.ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. ਕ੍ਰਮਵਾਰ 3, 1, 6 ਅਤੇ 7। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 (ਸੰਖੇਪ ਲਈ, 'ਆਈਪੀਸੀ') ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਸਹਾਬੂਦੀਨ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੋਸ਼ੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਘਟਨਾ 3 ਫਰਵਰੀ 2013 ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੁਰਮ ਲਈ ਅੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 5. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 1 (ਮੋ. ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਿਰ) ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਪੀੜਤ ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਭੋਜਖੋਵਾ ਚਪੋਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਲੈ ਗਏ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਪੀੜਤਾ ਦਾ ਐਲ.ਪੀ.ਸਕੂਲ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨੋਟਸ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 42 ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 (ਮੋ. ਅਖਤਰ ਹੁਸੈਨ ਚੌਧਰੀ) ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 (ਮੋ. ਅਫਜ਼ੂਦੀਨ ਚੌਧਰੀ) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਭੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 (ਮੋ. ਸੈਦੁਰ ਅਲੀ) ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-6 (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਸਤ ਹਸਨ ਬਾਨੂ) ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪੁਲੀਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ

ਪੀਡਬਲਯੂ-7 (ਮੋ. ਸੁਲਤਾਨ ਅਲੀ) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖੇ ਗਏ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-9 (ਮੋ. ਅਬਦੁਲ ਹੱਕ) ਦੇ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੀ ਸੱਚ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-10 (ਮੋ. ਅਨੀਸੁਲ ਹੱਕ) ਦੇ ਸਬੂਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-11 (ਸ੍ਰੀ ਬਿਦਯੁਤ ਵਿਕਾਸ ਬਰੂਹਾ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

3. ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖ਼ਰੀ ਵਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ

4. ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 108 ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਖਰਕਾਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਹੋਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 302, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਧਾਰਾ 302, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ

5. ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਿਵੇਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

6. ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, 'ਸੀਆਰਪੀਸੀ'), ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 162 ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 162 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:
"162. ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ: ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।- (1) ਇਸ ਅਧਿਆਏ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਆਨ, ਜੇਕਰ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਸਤਾਖਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ; ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ, ਭਾਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ, ਜੇਕਰ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ, ਭਾਰਤੀ ਐਕਟ 1418, 2182 ਦੀ ਧਾਰਾ 147, 147 ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ।
(2) ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਇੰਡੀਅਨ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 1872 (1872 ਦਾ 1) ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 27 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ।-ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਭੁੱਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਗੱਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਭੁੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਕੋਈ ਭੁੱਲ

ਖਾਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਧਾਰਾ 162 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਆਨ, ਜੋ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਧਾਰਾ 162 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਛੋਟਾ, 'ਸਬੂਤ ਐਕਟ')। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 162 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਜੋ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਧਾਰਾ 162 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅਪਵਾਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਵਾਹ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਗਵਾਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਕਥਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕਥਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

7. ਜਦੋਂ ਦੋ ਕਥਨ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਖੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਗਵਾਹ ਜਿਸਦਾ ਬਿਆਨ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 (1) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 164 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 (1) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 164 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਜੇ ਗਵਾਹ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 162 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਚੁਕਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਭੁਲੇਖਾ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਰ ਭੁੱਲ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 162 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸਲਈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 162 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਜਿਰਾਹ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

8. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 162 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 145 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

145. ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਕਥਨਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ-ਜਾਂਚ - ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾਏ ਗਏ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ, ਅਜਿਹੀ ਲਿਖਤ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਖਾਏ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ; ਪਰ, ਜੇਕਰ ਲਿਖਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਲਿਖਤ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ।"

ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਲਿਖਤੀ ਉਸਨੂੰ ਦਿਖਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛ ਕੇ ਜਿਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਬਿਆਨ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਭਾਗ ਗਵਾਹ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੂਰਵ ਬਿਆਨ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਵਾਹ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਸਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਖਾਸ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਵਿਰੋਧ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 145 ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਹਿੱਸਾ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕਥਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹਿੱਸਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਅਭਿਆਸ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਰਕਿੰਗ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਆਸ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵਰਣਮਾਲਾ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾ ਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਰਹਾ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏਏ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਆਨ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਹਿੱਸਾ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਰਾਹ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਗਵਾਹ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ

ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੁੱਛ ਕੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਗਵਾਹ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬਿਆਨ ਦਾ ਉਹ ਖਾਸ ਹਿੱਸਾ, ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗਵਾਹ ਦੇ ਖੰਡਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਗਵਾਹ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਵਿੱਚ ਇਸ ਲੋੜ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ.

9. ਜੇਕਰ ਗਵਾਹ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣਾ ਬਿਆਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗਵਾਹ ਦੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 155 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਦੋਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"155. ਗਵਾਹ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟ। ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ, ਉਸ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ-

(1).....
(2).....
(3) ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਸਾਬਕਾ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਜਿਸਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਜਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭੌਤਿਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭੌਤਿਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇੱਕ ਭੁਲੇਖਾ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਲਾਉਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

10. ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪਰਤਾਏ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪੈਰਾ 13 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"13. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਦਲੀਲ 'ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ' ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 'ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ' ਦੀ ਧਾਰਾ 162 ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [(1952) 1 ਐਸਸੀਸੀ 514: (1952) ਐਸਸੀਆਰ 812]। ਬੋਸ, ਜੇ. 'ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145' ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਨਾ 819 'ਤੇ:

ਧਾਰਾ 145 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਤਾਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਗਵਾਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਆਨ ਲਿਖਣ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 145 ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਇਹਨਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਗਵਾਹ ਸਾਬਕਾ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸਭ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਹੋਰ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਵਿਧੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 162 ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਜਿਰਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ

---

1 [1959] ਪੂਰਕ 2 ਐਸਸੀਆਰ 875

ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ; ਦੂਸਰਾ ਭਾਗ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਿਰਾਹ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ: ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਜਿਰਾਹ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ; ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਰ੍ਹਾ-ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸਿਰਫ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਿਰਾਹ-ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਲ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਧੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਲਿਖਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਇਸਦੇ ਉਹਨਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵੱਲ ਬੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 162 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਹਿੰਸਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਾਂ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁਸ਼ਕਲ ਅਸਲ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਲਪਨਿਕ ਹੈ. ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਧਾਰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਲਈ: ਏ ਗਵਾਹ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀ ਨੇ ਸੀ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਮਾਰਿਆ; ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਡੀ ਨੇ ਸੀ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗਵਾਹ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਜੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੈਸ ਲਾਈਟ ਦੇਖੀ ਸੀ?" ਅਤੇ ਉਹ "ਹਾਂ" ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਪਾਠ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

ਅਲਾਉਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਭੁਲੇਖੇ: ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ

ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗਵਾਹ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀ ਕਿਹਾ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪੂਰਾ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁਝ ਵਾਕ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹ ਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 162 ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਭੁਲੇਖਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਢਲੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਵਾਹ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ, ਗਵਾਹ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਹਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਸਵਾਲ ਹੀ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਜੋ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਇਹ ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਵੱਲ ਖੜਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਉਲਟ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ, ਇਸਲਈ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 162 ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

(ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਲੋਕਸ ਕਲਾਸਿਕਸ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸਬੂਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

11. ਪੀਡਬਲਯੂ-1 (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪੁੱਤਰ) ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 1 - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 ਨੇ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। 3 ਫਰਵਰੀ 2013 ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਜਖੋਵਾ ਚਪੋਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਮ 7.00 ਵਜੇ ਉਹ ਘਰ ਪਰਤਿਆ ਅਤੇ ਰਾਤ 8.00 ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਭੋਜਖੋਵਾ ਚਪੋਰੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਖੇ ਕੁਝ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਨ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਹੈੱਡਲਾਈਟ ਦੀ ਫਲੈਸ਼ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੰ. 7 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 4 (ਮੋ. ਨੂਰ

ਇਸਲਾਮ), ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 3 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 1 (ਮੋ. ਅਲਾਲੁਦੀਨ), ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 2 (ਮੋ. ਤਾਹੀਰੂਦੀਨ), ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 6 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 3 (ਮੋ. ਨੂਰੁਲ ਇਸਲਾਮ), ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 1-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 (ਮੋ. ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਿਰ), ਬਰੀ ਹੋਏ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੰ. 5 (ਮੋ. ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਿਰ ਜਿਲਾਨੀ) ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਕੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਉਥੇ ਪਏ ਦੇਖਿਆ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਗਲਤ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2 (ਮੋ. ਅਸਰਾਫੁਲ ਇਸਲਾਮ) ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

12. ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੁੱਤਰ) ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਏ। ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ. ਗਵਾਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਆਗੂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚਪੋਰੀ ਸੈਂਟਰ ਵਿਖੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਮ 6.30 ਵਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ.2 ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਐਲ ਪੀ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 30 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਰੌਲਾ ਸੁਣਿਆ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 3 ਹੱਥ 'ਚ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਸੜਕ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਹੈੱਡਲਾਈਟ ਦੀ ਫਲੈਸ਼ ਵਿੱਚ 3. ਉਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਰਾਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਮ 6.30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਪੀਲੀ ਨੰ. 2 ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਹੈੱਡਲਾਈਟ ਦੀ ਫਲੈਸ਼ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 3 'ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-11 (ਸ੍ਰੀ ਬਿਜਲੀ ਵਿਕਾਸ ਬਰੂਹਾ) ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿਚ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"ਪੀਡਬਲਯੂ3 ਅਫਜ਼ੂਦੀਨ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ

ਇਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਮ 6:30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੋਸ਼ੀ ਕਾਦਿਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ 10 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨੂਰੁਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਦੌੜ ਰਿਹਾ ਸੀ।"

ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਕੇਸ ਜੋ ਉਸਨੇ ਇਮਤਿਹਾਨ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 3 ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਹੈੱਡਲਾਈਟ ਦੀ ਫਲੈਸ਼ 'ਚ ਹੱਥ 'ਚ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਭੁੱਲ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਸਾਰਥਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਗਵਾਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨੇਤਾ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੀ।

13. ਹੁਣ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4 ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅੱਠ ਤੋਂ ਦਸ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 4, ਅਤੇ ਬਰੀ ਹੋਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਦਾਊਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-9 ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਥੋਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਗਵਾਹ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਰੀਬ ਅੱਠ ਤੋਂ ਦਸ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿਚ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"ਪੀਡਬਲਯੂ 4 ਸਈਦਰ ਅਲੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਐਲ.ਪੀ. ਸਕੂਲ ਨੇੜੇ ਹੁੱਲਾ ਦੇਖਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਐਨੁਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਲਾਲੁੱਦੀਨ, ਨੂਰ ਇਸਲਾਮ, ਨੂਰੁਲ, ਕਾਦਿਰ ਅਤੇ ਜਿਲਾਨੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸੈਦਾਬੂਦੀਨ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਿਰ ਜਿਲਾਨੀ ਦੇ ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੁਸਤਮ, ਮਮਰੂਸ ਅਤੇ ਤਾਹੀਰੂਦੀਨ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਦਿਰ ਨੇ ਥਾਣੇ ਅੱਗੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।
(ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਗਵਾਹ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

14. ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤ 8.00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2, 3 ਅਤੇ 4 ਭੋਜਖੋਵਾ ਗਰਲਜ਼ ਸਕੂਲ ਨੇੜੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬੈਗ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਿਰਾਹ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਤ 8.00 ਵਜੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਪੀਡਬਲਯੂ-11, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤ 8.00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਦੋਂ ਉਹ ਭੋਜਖੋਵਾ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਹਿੱਸਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੁੱਲ ਹੈ ਜੋ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

15. ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਤਾਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

16. ਪੀਡਬਲਯੂ-7 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤ 8.10 ਵਜੇ, ਉਸ ਦਿਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਖਾਣਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੇ ਪਿੱਲੀ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-8 ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ-9 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤ 8.00 ਵਜੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 ਅਤੇ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਿਰ ਜਿਲਾਨੀ (ਬਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਮੁਲਜ਼ਮ) ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਿਆ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਬਿਆਨ ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭੁੱਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਕੋਈ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਜਾਂ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।

17. ਇਸ ਲਈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 ਨੇ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲੈ ਲਿਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਿਤਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨੇਤਾ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ

ਅਲਾਉਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ। ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਬੂਤ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਖੌਤੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿੱਟਾ

18. ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਫੈਸਲੇ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

19. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਹੈੱਡਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ: ਨਿਧੀ ਜੈਨ

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ:
ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ